

SƏNAYE MÜƏSSİSƏLƏRİNİN MALİYYƏ MEXANİZMLƏRİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

MƏTLƏB MƏHƏRRƏMOV

*Sumqayıt Dövlət Universitetinin
"Biznesin təşkili və idarə edilməsi" kafedrasının
doktorantı
Azərbaycan
E-mail: science.info@gmail.com*

Müasir dövrdə qlobal maliyyə təzyiqlərinin gücləndiyi bir şəraitdə sənaye müəssisələrinin maliyyə dayanıqlılığının formalaşdırılması və gücləndirilməsi məsələləri xeyli aktuallığı ilə diqqət tələb edir. Belə ki, 2008-ci ilin sonlarından başlayan dünya maliyyə böhranının mənfi təsiri bütün sahələrdə yeni yanaşmaların, metodların və üsulların, xüsusilə maliyyə mexanizmlərinin və alətlərinin təkmilləşdirilməsini, məhsuldarlığının və səmərəliliyinin artırılmasını şərtləndirir. Analoji məsələlər son on illikdə kifayət qədər qlobal təzyiqlərə məruz qalan Azərbaycan iqtisadiyyatı və onun maliyyə sistemi üçün də xarakterikdir. Məlumdur ki, ölkəmizin iqtisadi inkişaf modelinin və strategiyasının aparıcı və təkanverici qüvvəsi olan neft sənayesinin iqtisadiyyatımızın davamlı və dayanıqlı inkişafında, iqtisadi artımda rolü böyük olaraq qalmaqdadır. Amma, 2015-ci ildən başlayaraq, dünya bazarlarında bu strateji ixrac məhsulunun qiymətinin bir neçə dəfə aşağı düşməsi səbəbindən ölkəmizin maliyyə sabitliyində problemlər yaranmış, təzyiqlər artmış, milli valyuta – manatın devalvasiyası qaçılmaz olmuşdur. Bütün bunlar öz təsirini göstərməyə bilməzdi və sonrakı illərdə ölkədə maliyyə sabitliyinin gücləndirilməsi üçün yeni mexanizmlərin, qlobal təsirlərə qarşı yeni maliyyə alətlərinin və maliyyə xidmətlərinin hazırlanması və inkişaf etdirilməsi lazım gəlmişdir. Bu istiqamətdə strateji hədəflər və geniş spektrli fəaliyyət istiqamətləri öz əksini ölkə Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"ndə tapmışdır [1]. Eyni zamanda, maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi ilə bağlı institusional islahatlar dərinləşdirilmiş, zəruri tədbirlər görülmüş,

maliyyə bazarının inkişaf etdirilməsi məqsədilə lazım olan qanunvericilik aktları qəbul olunmuş və ya mövcud qanunvericilik bazası təkmilləşdirilmiş, çevik struktur vahidləri və maliyyə bazarlarına nəzarət funksiyasını yerinə yetirən qurumlar yaradılmışdır. Bütün bunlar nəzərə alınmaqla, son illərdə Azərbaycanda maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi məqsədilə sistemli tədbirlər reallaşdırılır, həmçinin maliyyə resurslarına və onların hərəkətinə, istifadəsi mexanizmlərinin qanunauyğunluğuna, maliyyə axınlarının şəffaf şəkildə hərəkətinə nəzarət formalarının gücləndirilməsi tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Hazırkı şəraitdə sənaye müəssisələrinin maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi və hər bir müəssisənin maliyyə fəaliyyəti ilə bağlı əsaslandırılmış, balanslaşdırılmış, fəaliyyət strategiyasının təmin edilməsi əsas şərtlər kimi diqqət çəkirlər. Müəssisənin maliyyə resurslarının şəffaf və səmərəli hərəkətinə və ondan istifadəyə nail olmaq üçün etibarlı fəaliyyət mexanizmləri hazırlanaraq tətbiq olunmalıdır. Bunlarla bərabər, müəssisənin kapitalının davamlı şəkildə artırılması, yeni maliyyə mənbələrinin formalaşdırılması, maliyyə vəsaitlərinin cari dövriyyəsinin səmərəli təşkili, xüsusi diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Bu sırada əsas məsələlərdən biri də müəssisənin maliyyə resurslarının hərəkətinin istənilən həlqəsində maksimum səmərəli idarəetmə və nəzarət funksiyaları təmin olunmalı, konseptual baxımdan maliyyə vəsaitlərindən istifadənin daha optimal modelləşdirilməsi strategiyası hazırlanmalıdır. Belə ki, iqtisadiyyatın bütün sahələrində və iqtisadi fəaliyyət subyektlərində, o cümlədən sənaye müəssisələrində maliyyə dayanıqlılığı ilə bağlı problemlər bütün hallarda

aktual olaraq qalır və həmin problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində yeni mexanizmlərin işlənilməsi, tətbiqi tələb olunur, buna görə də həmin problemlərin çevik və ardıcıl şəkildə həyata keçirilməsi təmin olunmalıdır. Ölkənin maliyyə bazarlarına, həmçinin maliyyə resurslarının hərəkətinə, mümkün maliyyə risklərinin sistemli və davamlı şəkildə öyrənilməsinə diqqət xeyli artmışdır və bunlarla bağlı olaraq, dövlət tərəfindən də önəmli addımlar atılmışdır. Belə ki, ölkə Prezidentinin 15 iyul 2016-cı il Fərmanı ilə “Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Sabitliyi Şurası” yaradılmışdır [2]. Həmin Fərmanda qeyd edilir ki, son dövrlərdə istər regionda, istərsə də global iqtisadiyyatda təzahür edilən proseslər, neft gəlirlərinin kəskin azaldılması və mürəkkəb xarici iqtisadi mühit ölkənin makroiqtisadi və maliyyə sabitliyinə öz təsirini göstərməkdədir. Dünyada cərəyan edən iqtisadi proseslərin yaratdığı yeni çağırışlara uyğunlaşmaq və mövcud global iqtisadi böhranın ölkəmizə təsirini minimuma endirmək üçün iqtisadiyyatın mövcud vəziyyətinin dərin təhlili və ölkədə müəyyən olunmuş iqtisadi islahatların əsas strateji hədəflərinə uyğun olaraq sistem xarakterli bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi əsas prioritet vəzifələrdir. Bunlarla bərabər, ölkəmizdə maliyyə sabitliyinin təmin olunması, o cümlədən müəssisələrdə maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi istiqamətində strateji yanaşmaların genişləndirilməsi, müəssisələrin daha optimal və işlək maliyyə strategiyalarının və mexanizmlərinin hazırlanması məsələlərinə diqqət daha da artırılmalıdır. Dünya təcrübəsindən yanaşdıqda, hər bir müəssisənin maliyyə sabitliyi və maliyyə dayanıqlılığı strateji məsələlərdən hesab olunmalı və xüsusilə sənaye müəssisələrinin maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində tələb olunan alətlər fəal şəkildə tətbiq edilməlidir. Belə ki, müəssisənin maliyyə dayanıqlılığının təmin olunması üçün onun maliyyə resurslarının etibarlı mənbələrinin formalaşdırılması və zəruri hallarda uzunmüddətli dövr üçün maliyyə resurslarının ehtiyatlarının yaradılması, ucuz kredit resurslarına əlçatanlığın təmin edilməsi və bütün bunların sayəsində müəssisədə tələb olunan maliyyə ödəmələrinin təmin olunması, müəssisənin özünəməxsus kapitalının artırılması, cari likvidliyin yüksək səviyyədə saxlanması və fəaliyyətdə olan maliyyə mexanizmlərinin şəffaflığının,

maliyyə hesabatlarının dürüstlüyünün, mühasibat sənədlərinin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olmasının xüsusi nəzarətdə saxlanması vacib hesab olunur.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə maliyyə resurslarına çıxışın sadələşdirilməsi və daha dayanıqlı mexanizmlərin formalaşdırılması məqsədilə, davamlı tədbirlər görülməkdədir. Hazırkı şəraitdə müəssisələrin maliyyə təminatının universal mexanizmlərinin təmin edilməsi və onların çevikliyinə nail olunması vacib şərtlərdəndir. Bunlar nəzərə alınmaqla, maliyyə və kredit resurslarının zamanətliliyi, sığortalanmasının təmin edilməsi üçün 15 sentyabr 2017-ci il “Kredit Zəmanəti Fondunun yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanında bu kimi problemlərin həlli üçün müasir mexanizmlərin müəyyənəşdirilməsi istiqamətində ciddi addımlar atılmışdır [3]. Digər tərəfdən, müəssisənin ödəmə qabiliyyətinin yüksəldilməsi, əksinə onun pisləşməsinin operativ şəkildə müəyyən edilməsi mexanizmləri olmalıdır. Bunun üçün, daxil olan maliyyə vəsaitlərinin səviyyəsi qiymətləndirilməli, borc və öhdəliklərin ödənilməsi məqsədilə onlardan istifadənin imkanları müəyyənəşdirilməli, həmçinin gələcək artım və inkişafdan ötrü keçid qalığını özündə əks etdirən özəl pul vəsaitlərinin hərəkət balansının hazırlanması və təhlilinin aparılması diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Müəssisənin maliyyə resurslarının səmərəli hərəkəti üzrə ortaya çıxacaq müxtəlif risklərin sistemli şəkildə araşdırılması və onların həllinə imkan verən mexanizmlərin hazırlanaraq tətbiq edilməsi təmin olunmalıdır [4]. Bundan əlavə, ödəmə qabiliyyəti müəssisənin bütün pul vəsaitləri hesabına öz borc və öhdəliklərinə cavabdehlik daşımaq qabiliyyətini ifadə edir. Müəssisənin ümumi ödəmə qabiliyyətinin, maliyyə dayanıqlığı və maliyyə asılılığının qiymətləndirilməsi müxtəlif kreditörlerle qarşılıqlı münasibətləri əks etdirir [5]. Müəssisənin pul dövriyyəsinin və xərclərinin onun fəaliyyət istiqamətlərinin strateji hədəflərinə uyğun şəkildə təmin edilməsi və optimallaşdırılması vacib hesab olunur. Bu məqsədlə, müəssisənin aktivləri və əsas etibarlı ilə kapital resursları üzərində nəzarət və idarəetmə funksiyalarının işləkliyi, səmərəliliyi təmin edilməlidir. Müəssisənin sərəncamında olan kapitalın, maliyyə resurslarının və cari likvidlik səviyyəsinin adekvatlığı, artım tempinin olması da vacib məsələlər kimi xarakterizə olunur [6]. Hər bir

müəssisənin əsas məqsədlərindən biri də öz daxili maliyyə ehtiyatlarını artırmaqdan ibarətdir. Belə ki, onun səmərəli fəaliyyəti ilk növbədə, bu ehtiyatların etibarlılığından bilavasitə asılıdır. Maliyyə ehtiyatları ilkin formada müəssisə təşkil edilən anda nizamnamə fondunun təsis edilməsi ilə formalaşır. Nizamnamə fondunun həcmi məbləğcə nə qədər çox olarsa, müəssisənin investisiya və pul vəsaitlərindən operativ istifadə imkanları bir o qədər çox ola bilər. Müəssisədə maliyyə ehtiyatlarının toplanması və artırılması nə qədər zəruri şərtdirsə, onlardan düzgün və səmərəli istifadə etmək bir o qədər vacib hesab olunur. Belə ki, bazar iqtisadiyyatı münasibətləri olan yerdə maliyyə resurslarından səmərəli istifadə olunmasının istiqamətləri üzrə variantlar çoxdur və onların yetərincə dəyərləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir [7, s.67]. Digər tərəfdən, bazar iqtisadiyyatı mexanizmlərinin daha da dərinləşdiyi bir mühitdə, müəssisənin pul dövriyyəsinin və xərclərinin onun fəaliyyət istiqamətlərinin strateji hədəflərinə uyğun şəkildə təmin edilməsi və optimallaşdırılması vacibdir. Müəssisənin aktivləri və kapital resursları üzərində nəzarət və idarəetmə funksiyalarının maksimum səmərəli təşkil edilməsi tədbirləri görülməlidir [8]. Həmçinin, müəssisənin maliyyə aktivləri və maliyyə resurslarının uçotunun dürüslüyü və şəffaflığı məsələlərinə də xüsusi önəm verilməlidir. Maliyyə uçotu nağd pul vəsaitlərinin və nağdsız resursların hərəkətinin uçotunu özündə birləşdirir. Maliyyə uçotunun strateji və başlıca vəzifələri sırasında müəssisə fəaliyyəti və onun daxili istifadəçiləri olan səhmdarlar, rəhbərlik, xarici investorlar, kreditorlar haqqında müfəssəl informasiyanın təmin olunması; maliyyə hesabatlarında göstərilən informasiyaların daxili və xarici istifadəçilərə əlçatanlığının yaradılması, müəssisədə maliyyə sabitliyini gücləndirmək məqsədilə rəqabətqabiliyyətinin artırılmasına zəminin yaradılması daha çox diqqət çəkirlər [9, s. 8]. Maliyyə uçotunun əsas prinsiplərinə isə təsisçi və müəssisə arasında formalaşan mülkiyyət prinsipləri, müəssisənin fəaliyyəti ilə bağlı məsələlər, uçot siyasətinin prioritet mexanizmləri, müəssisənin təsərrüfat fəaliyyətinin dürüst təhlil olunması, uçot və inventarlaşma əsasında müəssisənin təsərrüfat – fəaliyyəti ilə bağlı bütün halların əhatə edilməsi, mühüm məlumatların vaxtında mühasibatlıqda əks olunması, iqtisadi təhlilin təşkili məqsədilə maliyyə uçotunun və analitik məlumat bazasının

formalaşması aiddirlər. Maliyyə dayanıqlığının qiymətləndirilməsində, ilk növbədə müəssisənin mülkiyyətçiləri, səhmdarları maraqlıdırlar, çünki cari dövrdə borc və öhdəliklərin ödənməsi üçün, eyni zamanda sonrakı dövrdə gələcək artım və inkişaf üçün özəl ödəmə mənbələrinin kifayət etməsi məlum müəssisənin işinin səmərəliliyini tamamilə xarakterizə edir [10].

İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin təşkili üçün tələb olunan maliyyə resurslarının hərəkəti istiqamətində üzrə hər bir fəaliyyət mərhələsinin səmərəlilik prinsipləri əsasında nəzarətdə saxlanması və bunlarla bağlı həmin proseslərə məsuliyyət daşıyan işçilərin və menecment heyətinin güclü maliyyə intizamı mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bundan əlavə, sənaye müəssisəsinin fəaliyyəti ilə əlaqədar olaraq zəruri xərclərin optimallaşdırılması və son nəticədə xərclərin azaldılması təmin olunmalı, bununla da hər bir müəssisənin maliyyə resurslarından səmərəli istifadə etmək strategiyası formalaşdırılmalıdır. Maliyyə bazarlarında baş verən dəyişikliklərə və hər hansı bir intensiv xarakter daşıyan səmtlərə operativ reaksiyanın verilməsi vacib hesab olunur. Amma, bunun üçün müəssisənin güclü və təkmilləşdirilmiş, maliyyə mexanizmləri olmalı və sənaye müəssisəsi ən azından müəyyən antiböhran dövrü üçün maliyyə ehtiyatlarının yaradılmasını təmin etməlidir. Belə ki, müəssisə transformasiyalar və antiböhran şəraitində təkmilləşdirilmiş və güclü immunitetə malik maliyyə dayanıqlılığı mexanizmlərinə və fəaliyyət alətlərinə malik olmalıdır. Bunlarla yanaşı, sənaye müəssisənin öz öhdəliklərini balanslaşdırılması, borc və öhdəliklərinin ödənilməsi üçün cari aktivlərin və özəl mənbələrin kifayət etməsinə xüsusi diqqət yetirməsi vacibdir. Sənaye müəssisənin maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi tədbirləri görülməli və bunun üçün hər bir məsul şəxsin və struktur vahidinin maliyyə intizamının təmin olunması tədbirləri həyata keçirilməlidir. Ödəmə qabiliyyəti müəssisənin bütün pul vəsaitləri hesabına öz borc və öhdəliklərinə cavabdehlik daşımaq qabiliyyətini əks etdirir [11]. Bütün pul vəsaitlərinin tərkibində özəl və borc mənbələri olduğu üçün maliyyə dayanıqlığı dedikdə, müəssisənin özəl mənbələri hesabına öz borc və öhdəliklərinə cavabdehlik daşımaq qabiliyyətini, maliyyə asılılığı dedikdə isə, yalnız pul formasında xarici borc mənbələrinin hesabına öz borc və öhdəliklərinə

cavabdehlik daşımaq qabiliyyətini başa düşülür. Buna görə də müəssisənin ümumi ödəmə qabiliyyətinin, maliyyə dayanıqlığı və maliyyə asılılığının qiymətləndirilməsi müxtəlif kreditorlarla qarşılıqlı münasibətləri əks etdirir.

Maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin səmərəli təşkili üçün ümumi ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi müəssisənin elə kreditorlarla qarşılıqlı münasibətlərini xarakterizə edir ki, onlar pul mənbələrinin tərkibi və mənsubiyyətinə nisbəti qarşısında borc və öhdəliklərin ödənməsi faktının özündə xeyli dərəcədə maraqlıdırlar. Bu kreditorlara müəssisələrin işçiləri (əməyin ödənməsi üzrə borca görə ödəmə), tədarükçülər (xammal, materialların, əmtələrin, işlərin və xidmətlərin borcunun ödənməsi) və bütövlükdə büdcə (vergilərin, qeyri-vergi ödəmələri və yığımlarının hesablanması üzrə borcun ödənməsi) aiddir. Maliyyə dayanıqlığının qiymətləndirilməsində, ilk növbədə, səhmdarlar maraqlıdırlar, çünki cari dövrdə borc və öhdəliklərin ödənməsi üçün, eyni zamanda sonrakı dövrdə gələcək artım və inkişaf üçün özəl ödəmə mənbələrinin kifayət etməsi məlum müəssisənin işinin səmərəliliyini tamamilə xarakterizə edir [12]. Bu halda müəssisənin maliyyə dayanıqlığının yüksəlməsi onun maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşmasına və müxtəlif risklərin azalmasına birbaşa təsir edir. Eyni zamanda, hər bir sənaye müəssisəsinin maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi problemlərinin həllinə kompleks və sistemli yanaşmalar vacib məsələlər kimi qiymətləndirilməli və nəzərə alınmalıdır. Bu amillər baxımından, sənaye müəssisələrinin əsaslandırılmış maliyyə strategiyası və işlək alətləri hazırlanmalıdır [13]. Maliyyə resurslarından istifadənin səmərəliliyinin yüksəltməsi və mövcud resurslardan maksimum məhsuldar istifadə etməklə yanaşı, yeni maliyyə mənbələrinin formalaşdırılması, daha məhsuldar mənbələrin müəyyənləşdirilməsi, o cümlədən bu sahədə xarici əməkdaşlığın genişləndirilməsi, xaricdən investisiyaların və iri kapitalın cəlb olunması, bunlar üçün əlverişli maliyyə və investisiya cəlbediciliyi mühitinin yaradılması təmin edilməlidir. Yaxın illərdə ölkəmizdə və ölkə iqtisadiyyatının əsas fəaliyyət sektoru olan sənaye sektorunda – sənaye müəssisələrində maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi, sənaye müəssisələrinin maliyyə mexanizmlərinin gücləndirilməsi üçün daha çox işlərin görülməsi

lazım gələcəkdir. Hazırda həyata keçirilən struktur və institusional, həmçinin kadr islahatları, iqtisadiyyatın bütün sahələrində, o cümlədən maliyyə sektorunda, müəssisələrdə şəffaflığın təmin edilməsi, ikili mühasibatın tamamilə aradan qaldırılması, “kölgə iqtisadiyyatı”nın zəiflədilməsi və ya tamamilə dayaqlarının itirilməsi, vergi-qoyma bazasının təkmilləşdirilməsi, sənaye müəssisələrinin maliyyə resurslarının və aktivlərinin uçotunun təkmilləşdirilməsi tədbirləri diqqət çəkir. Ümumilikdə Azərbaycanda maliyyə sektorunda aparılan iqtisadi islahatların həm cari, həm də orta və uzunmüddətli dövərdə səmərələrini görmək mümkün olacaq. Xüsusilə, manatın və qiymətlərin sabitliyi fonunda iqtisadi canlandırılmanın bank sektoru vasitəsilə həyata keçirilməsi siyasəti uğur qazanacaqdır. Sürətli iqtisadi islahatlar və yaxşı infrastruktur davamlı iqtisadi inkişaf üçün zəmindir [14].

NƏTİCƏ

Sənaye müəssisələrinin maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və bunlarla bağlı daha təsirli, məhsuldar və işlək fəaliyyət alətlərinin hazırlanaraq tətbiq edilməsi üçün bir sıra məqamlara daha çox önəm verilməlidir:

- bazar iqtisadiyyatı dövründə sənaye müəssisələrinin maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində fəaliyyət strategiyasının hazırlanması və reallaşdırılması təmin olunmalıdır;

- sənaye müəssisələrinin maliyyə mexanizmlərinin qlobal maliyyə çağırışları şəraitində işləkliyinin təmin olunması tədbirləri görülməli və təkmilləşdirilmələr aparılmalıdır;

- sənaye müəssisələrinin uzunmüddətli dövrü nəzərə alan səmərəli fəaliyyət istiqamətləri müəyyənləşdirilməli və hər bir müəssisənin optimal maliyyə siyasəti olmalıdır və s.

Açar sözlər: sənaye müəssisələri, müəssisənin maliyyə mexanizmləri, müəssisənin maliyyə problemləri, maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri, müəssisənin maliyyə ehtiyatlarının yaradılması, sənaye müəssisəsinin maliyyə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. *Azərbaycan Respublikasında maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi.*

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixi Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Bakı, 2016, 59 s.

2. *Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Sabitliyi Şurasının yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2016-cı il 15 iyul tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.*

3. *Kredit Zəmanət Fondunun yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 15 sentyabr 2017-ci il tarixli Fərmanı, Bakı şəhəri, 15 sentyabr 2017-ci il.*

4. *Ковалев, В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. М.: Проспект, 2009. – 420 с.*

5. *Канке А.А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия. М.: Форум – ИНФРА-М, 2008. – 287 с.*

6. *Həsənov B.N. Azərbaycan Respublikasında dövlət maliyyəsinin formalaşması və sətərəliliyinin artırılmasının nəzəri aspektləri. İ.ü.f.d. Avtoreferatı. Bakı– 2008.- 24 s.*

7. *Ataşov B., Novruzov N., İbrahimov E. Müəssisələrin maliyyəsi. Bakı, 2009 “Kooperasiya” nəşriyyatı, 336 s.*

8. *Ермошенко Т.А. Теоретические аспекты управления финансовой устойчивостью предприятия / Т.А. Ермошенко // Экономика и социум. – 2015. – № 3 (16). – С. 136 – 140.*

9. *Abdullayev L.İ. Maliyyə uçotu. Sumqayıt, SDU-nun nəşriyyatı, 2017, 221 s*

10. *Чечевицина, Л.Н. Анализ финансово-хозяйственной деятельности. Ростов-на-дону: Феникс, 2008. – 378 с.*

11. *Ataşov B.X. Maliyyə bazarları. Bakı, “Kooperasiya” nəşriyyatı, 2016. -456 s.*

12. *Əliyev Ş.T. Azərbaycanda maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi problemləri və maliyyə-kredit sisteminin inkişafının müasir aspektləri// Audit, № 03, 2017. -S. 26-40.*

13. *Зайков В.П. Теория и методология управления финансовыми потоками. Автореферат дисс. д-ра экон. наук. Санкт-Петербург, 2008, 51 с.*

14. *Çaparlı A. Azərbaycanda maliyyə sabitliyi: çağırışlar və perspektivlər. İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzi. <http://iqtisadiislahat.org/>.*

Направления совершенствования финансовых механизмов промышленных предприятий РЕЗЮМЕ

В статье исследованы направления совершенствования финансовых механизмов промышленных предприятий. С этой целью анализированы проблемы совершенствования финансовых механизмов предприятия и раскрыта их сущность. Обоснована важность осуществления необходимых мероприятий по направлению усиления финансовых механизмов промышленных предприятий. Отмечена значимость обеспечения финансовой стабильности и создания финансовых запасов предприятий в рыночных условиях. Подготовлены рекомендации и даны предложения по совершенствованию финансовых механизмов промышленных предприятий в условиях глобальной финансовой нестабильности.

Ключевые слова: *промышленные предприятия, финансовые механизмы предприятий, финансовые проблемы, направления совершенствования финансовых механизмов, создание финансовых запасов предприятия, совершенствование финансовых механизмов промышленных предприятий.*

Directions of improving financial mechanisms of industrial enterprises SUMMARY

Directions of improving the financial mechanisms of industrial enterprises are explored in the article. The problems of improvement of financial mechanisms of the enterprise are analyzed for this purpose. The importance of carrying out the necessary measures to strengthen the financial mechanisms of industrial enterprises is justified too. The significance of ensuring financial stability and creating financial reserves of enterprises in market conditions is investigated then. Recommendations and proposals to improve the financial mechanisms of industrial enterprises in a context of global financial instability are given in the end of the article.

Keywords: *industrial enterprises, financial mechanisms of enterprises, financial problems, directions of improvement of financial mechanisms, creation of financial reserves of enterprises, improvement of financial mechanisms of industrial enterprises.*